

PROFESIA CONTABILĂ ÎN ROMÂNIA MARE – FILE DE ISTORIE COMUNĂ CU BASARABIA

BOTEZ Daniel

*Universitatea "Vasile Alecsandri" din Bacău, România
daniel63331@yahoo.com*

Summary: It is 100 years since the appearance of the regulated accounting profession in Romania, after a sustained activity of over 30 years for the affirmation of this profession.

History begins early, in 1864, with the reforms initiated by Prince Alexandru Ioan Cuza, when the superior commercial schools were established. An intense period followed, with important moments, brought into discussion for their significance in connection with the appearance in 1921, of the Law for the organization of the "Body of Certified Accountants and Expert Accountants in Romania".

In that year, Great Romania was a reality and Basarabia, part of it. The development of the accounting profession, after the appearance of the Law, meant the inclusion of Basarabia in this process. Our study highlights the significant moments of those years, in direct connection with Basarabia.

Keywords: Accounting profession, history of the accounting profession, Basarabia

JEL Classification: M41

Introducere

La 15 iulie 2021 se împlinesc 100 de ani de când există în România profesia contabilă reglementată. Legea prin care au fost stabilite coordonatele legale privind exercitarea acestei profesii a încununat o perioadă de peste 30 de ani de activitate asiduă a absolvenților școlilor comerciale superioare de a realiza reglementarea calităților profesionale de expert contabil și de contabil autorizat.

Câteva momente semnificative au marcat acest parcurs în timp și considerăm că trebuie să le rememorăm.

Un moment de început, determinant, a fost reforma pe care Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a inițiat-o în domeniul educației. În 1864, a apărut Legea instrucțiunii publice, care a prevăzut înființarea de școli comerciale superioare în șapte orașe importante din România, respectiv București, Iași, Galați, Brăila, Ploiești, Craiova și Turnu Severin. Aceste școli au atras interesul multor tineri dornici de a se iniția în domeniu.

Absolvenții acestor școli, mulți dintre ei ajungând în funcții publice importante, au înființat prima formă de asociere, în 1888, cu denumirea *Cercul absolvenților școlilor comerciale superioare*. Din acel moment a început o activitate neîntreruptă pentru afirmarea *comercialiștilor*, așa cum se auto-denumeau, și pentru reglementarea profesiei de contabil.

În anul 1906 a avut loc primul Congres al Absolvenților Școlilor Comerciale Superioare, care a avut ca prim punct de program discuții "Necesitatea legiferării profesiei de contabil".

În anul 1908 a apărut primul număr al Revistei Generale de Comerț și Contabilitate, care a fost editată de Corpul Absolvenților Școlilor Comerciale Superioare până în anul 1946, cu o singură întrerupere între 1916 și 1920, datorită conjuncturilor generate de Primul Război Mondial.

Tot *comercialiștii* au determinat înființarea în anul 1913 a Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale (astăzi Academia de Studii Economice), realizând un vechi deziderat al acestora.

Acestea au fost momentele cele mai importante până în 1918, cu mențiunea că au fost mult mai multe evenimente, activitatea absolvenților a fost continuă și angajată, și nu s-ar fi ajuns la aceste rezultate fără implicarea totală a unor oameni dedicați profesiei.

Activitatea Corpului la înființare

La 15 iulie 2021 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Legea pentru organizarea "Corpului de Contabili Autorizați și Experți Contabili din România", după ce fusese votată de Camera

Deputaților la 18 iunie 1921, de Senat la 1 iulie 1921, și promulgată și semnată de Regele Ferdinand la 13 iulie 1921.

Printre cele mai importante prevederi, acest act juridic prevedea: ”Profesiunea de contabil autorizat la Stat și în întreprinderi comerciale, industriale, financiare cu un capital mai mare de 500.000 lei care întrebunțează credit și profesiunea de expert contabil în fața autorităților judiciare, administrative, financiare, etc. nu va fi exercitată decât de persoanele făcând parte din acest Corp.”

Un aspect important din cuprinsul legii se referă la modul în care este condus Corpul. Organismul de conducere cel mai important, Consiliul Superior, a fost alcătuit avându-se în vedere două tipuri de reprezentare. O lecție de democrație care ar putea sta astăzi drept referință. O parte a Consiliului Superior era formată din membri numiți, cu caracter permanent, fiind nominalizată poziția de reprezentare. De exemplu: Rectorul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale sau un delegat al său; Președintele Corpului Absolvenților Școlilor Comerciale Superioare sau un delegat al său; Președintele Camerei de Comerț sau un delegat al său. Acești membri asigurau continuitatea conducerii și susținerea intereselor membrilor pe termen lung. Cealaltă parte a Consiliului Superior era formată din membri aleși în cadrul secțiunilor regionale, câte un reprezentant din fiecare din cele opt regiuni, cu un mandat de doi ani.

Activitatea Corpului – activități legate direct de Basarabia

Primul Consiliu Superior al Corpului s-a constituit la 6 noiembrie 1921. La ședința din 1 septembrie 1922, Delegația permanentă a prezentat Consiliului Superior o dare de seamă privind trecerea de la structurile provizorii la structurile prevăzute de lege. În ședința din 13 iunie 1922 Consiliul a fost completat cu membri aleși, printre ei fiind C. Lungu, directorul Băncii Naționale Chișinău, ca reprezentant al Basarabiei. Se menționează că între martie și august 1922 s-a continuat constituirea de secțiuni, în Basarabia fiind înființate cele din Soroca, Tighina și Bălți.

Printre preocupările Corpului s-a aflat și susținerea dezvoltării învățământului comercial în zonele unde acesta nu exista. În Darea de seamă pe anul 1923 se menționează: „V. Pe tărâmul învățământului comercial, Corpul nostru a intervenit pentru dezvoltarea acestui învățământ.....Astfel, numai în anul acesta, din inițiativa mai multor colegi ai noștri s-a înființatșcoale comerciale pentru ucenici și funcționari din comerț în Chișinău.”

Convocarea adunărilor generale ale secțiunilor era realizată de Consiliul Superior, de regulă în luna ianuarie. În aceste convocări era menționat sediul secțiunii. Cu ocazia prezentării Dării de seamă a activității Corpului pe anul 1924, s-a alcătuit un tablou al membrilor, din care am extras situația existentă la acea dată la secțiunile din Basarabia:

Secțiunea	Sediul	Președinte	Experți	Autorizați	Stagiari
Chișinău	Camera de Comerț		12	141	19
Bălți	Banca Națională	V. Culei	4	45	4
Orhei	Palatul Zemstevei	I Papadopolu		18	
Soroca	Banca Soroca	I Usoskin		31	
Tighina	Banca Basarabiei	St Balamez		18	

În Darea de seamă pe anul 1925, se menționează: „În ceea ce privește aplicarea legii, constatăm că Secțiunile s-au constituit în aproape toate județele; către sfârșitul anului s-a făcut formalitățile pentru constituirea Secției din Cetatea Albă, singurul județ din Basarabia unde până acum nu era.”

Un moment de referință pentru activitatea Corpului în Basarabia îl reprezintă organizarea celui de al treilea Congres al Corpului Contabililor autorizați și experților contabili în zilele de 14 și 15 octombrie 1927, la Chișinău.

Agenda Congresului a fost aceasta:

VINERI 14 OCTOMBRIE

Ora 3 d.a. Cuvânt de deschidere

- Ora 3 ½ d.a. Cuvântări oficiale
 Ora 4 d.a. Formarea Biroului
 Ora 4 ½ d.a. Conferința d-lui Victor Slăvescu, deputat, Prof. la Academia de Înalte Studii Comerciale, *Contabilul și Contabilitatea Publică* (va fi numit Ministrul Finanțelor în 1934)
 PAUZĂ
 Ora 6 d.a. Darea de seamă a Consiliului Superior
 Ora 6 ½ d.a. *P. Drăgănescu Brateș Bilanțul Tip și Dr. Ath. Galan Bilanțul tip și statistica în întreprinderile cooperative*
 Ora 7 ½ Discuțiuni
 Ora 9 Masa comună
 SÂMBĂTĂ 15 OCTOMBRIE
 ORA 9 a.m. *N. K. Constantinescu. Asigurările Sociale. V. Ghenzul și E. Balamez Casa de Ajutor reciproc a Corpului Contabililor*
 Ora 10 Discuțiuni
 Ora 11 *S. M. Blumenfeld și V. M. Ioachim Bilanțul și fluctuațiile monetare*
 Ora 11 ½ Discuțiuni
 Ora 3 p.m. Vizitarea Muzeului Național
 Ora 4 ½ Al. Tănăsescu și L. Luceanu Introducerea mașinismului în contabilitate
 Ora 5 ½ Discuțiuni
 Ora 7 Rezumatul desbaterilor și închiderea Congresului
 Ora 7 ½ Fixarea datei și locului Congresului viitor
 Ora 9 Banchet
 DUMINICĂ 16 OCTOMBRIE
 Ora 9 a.m. Vizitarea orașului
 Ora 11 Slujba la Sobor
 Ora 12 Conferința la Casa Eparhială
 Ora 3 p.m. Vizitarea Costujeni. Școala de agricultură și viticultură

PRIMIREA CONGRESIȘTILOR

O bună parte din congresiști au sosit la orele 12.20 la Chișinău unde au fost primiți cu multă însuflețire de secțiunea locală în frunte cu d-l președinte Ghenzul, de autoritățile locale și de muzica școlii comerciale superioare.

După cuvântările de bun sosit, congresiștii s-au îndreptat către Camera de comerț unde prin biroul de încuierare s-a indicat fiecăruia locul de găzduire.

La ora 1 s-a luat o masă comună.

DESCHIDEREA CONGRESULUI

La ora 3 p. m., d-l N. Butculescu, decanul Corpului, deschide Congresul, propunând să se trimeată următoarea telegramă, primită cu vii aplauze de adunare:

D-lui Ministru al Casei Regale

Membrii Corpului contabililor autorizați și experți contabili întruniți în al treilea Congres la Chișinău, își îndreaptă primul lor gând către M. S. Regele Mihai și vă roagă să binevoiți a fi interpretul profundului lor devotament și supunere către Tron și Dinastie.

Grigore Trancu-Iași, Președinte de onoare

N. Butculescu, Decan

Din cuvântarea d-lui N. Butculescu:

”Iubiți colegi, după strălucitul Congres ținut acum 2 ani la Cluj, unde am putut aprecia armonia ce s-a stabilit între toate elementele făcând parte din Corp și afară de Corp – minoritari, regățeni și ardeleni – pășim cu multă încredere în această veche cetate a românismului, convinși că găsim și aci aceiași bună înțelegere ce trebuie să existe între toate elementele, cari, în decurs de atâția ani, și-au călit sufletele împreună, cunoscând și durerile și bucuriile luptelor pentru înfrățire și libertate.

În numele centrului aduc caldul nostru salut fraților Basarabeni și și sunt fericit că văd în vechea și frumoasa provincie moldovenească – Basarabia – reuniți laolaltă reprezentanții profesiei noastre din toate unghiurile țării, cu toată depărtarea ce pe unii îi despart de acest oraș.

Exprim viile mele mulțumiri reprezentanților autorităților – d-lui primar G. Pântea, d-lui prefect E. Castano, d-lui prefect al orașului David – care au ținut să onoreze Congresul cu prezența domniilor lor – și sperăm că asistând la dezbateri vor aprecia și eforturile ce le facem pentru ca să contribuim și noi cu profesiunea noastră la o cât mai bună organizare a gospodăriei private și publice.”

După constituirea Biroului, având ca președinte pe Grigore Trancu-Iași și co-președinți pe N. Butculescu și V. Ghenzul, se trimit telegrame D-lui Vintilă Brătianu, Ministru de Finanțe; D-lui N. Lupu, Ministrul Muncii; D-lui Dr. C. Angelescu, Ministrul Instrucțiunii, D-lui Prof. L. Mrazec, Ministrul Industriei și Comerțului.

Din cuvântarea lui Grigore Trancu-Iași:

”Nu fără adâncă emoție am trecut Prutul pentru a manifesta puterea de solidaritate a Corpului nostru, care, deși datează numai de 6 ani, numără pe fruntașii vieții noastre economice, financiari, directori de întreprinderi, funcționari superiori ai Statului și particulari, profesori universitari și secundari, etc, fără deosebire de concepțiuni politice sau credințe religioase spre a forma un drum așezat pentru dezvoltarea economiei noastre naționale.”

La începutul urărilor din partea multor personalități, Domnul Vasile Ghenzul, Președintele Secției Chișinău, urează bun venit congresiștilor și-și exprimă satisfacția că poate saluta pe pământul basarabean pe colegii din toate unghiurile țării.

Conferința domnului deputat Victor Slăvescu a pus în evidență importanța organizării contabilității în viața întreprinderilor private și publice, menționând necesitatea introducerii contabilității în partidă dublă și la Stat, precum și nevoia așezării profesiei contabile la locul ce i se cuvine, alături de alte profesii liberale.

Subiectul de interes major, cel referitor la Bilanțul Tip, a fost prezentat de Petru Drăgănescu Brateș, după ce anterior a fost distribuit congresiștilor sub formă de broșură. Vorbitorul a prezentat schema de bilanț la care s-a căzut de acord la Congresul internațional de contabilitate de la Bruxelles, din iulie 1926:

ACTIV	PASIV
1) Disponibil	1) Exigibil
2) Realizabil	2) Neexigibil
3) Valori angajate	
4) Imobilizări	
5) Activ dubios și pierderi	
Conturi de ordine	

menționând, în încheiere, necesitatea publicării obligatorii și a contului de profit și pierdere într-o formă contabilă logică.

Congresul a votat o moțiune privind introducerea Bilanțului Tip în societățile anonime și cooperative. Cu privire la asigurările sociale, V. Ghenzul a propus înființarea unei case de ajutor reciproc pentru contabili având ca argument: ”Cercetând situația generală, luând seama de ce se petrece cu legiurile noastre în această ramură, am ajuns la concluzia că va trebui să așteptăm încă mult timp până când statul va putea veni cu legea asigurărilor atât de largă încât să poată încadra și pe funcționarul comercial deci și contabilii noștri. Știut este că asigurările sociale, pentru ca să dea rezultate bune, cer plata regulată a cotizațiilor în timp de mai mulți ani. Ori majoritatea membrilor noștri este astăzi compusă din oameni cari au trecut vârsta când asigurările sociale sunt rentabile.”

În același spirit, și d-l E. Balamez, Președintele secției Tighina, propune înființarea unei Case de ajutor reciproc pe lângă Corpul Contabililor.

Ca urmare a acestor discuții, Congresul a votat o moțiune privind înființarea unei Case de pensii și ajutor a Contabililor din România.

Banchetul a avut loc la Restaurantul Londra și au participat peste 250 de persoane.

În ziua de 26 aprilie 1928 a avut loc ședința Consiliului Superior la care a participat V. Popp, Director Banca Națională Chișinău, reprezentantul Basarabiei.

În zilele de 22-24 iunie 1929 a avut loc la Constanța al IV-lea Congres al Contabililor Autorizați și Experți Contabili, la care a participat și a adus salutul colegilor basarabeni, D-l Valeriu Popp.

La 17 mai 1932 a avut loc alegerea delegaților regiunilor în Consiliul Superior. A fost ales Vasile



Ghenzul, Director Banca Românească Tighina, ca delegat al Basarabiei.

În ședința Consiliului Superior din 8 iunie 1932, la care a participat Vasile Ghenzul, delegatul Basarabiei, domnul Grigore Trancu Iași propune și se aprobă un ajutor de 5.000 lei pentru membrii sinistrați ai Secției Soroca. Se va interveni la Secția Ilfov, să contribuie cu o sumă egală. Din cercetările noastre, în anul 1932, o inundație puternică a distrus partea de jos a orașului Soroca.

În ședința publică din 15 martie 1932, Tribunalul Bălți prin hotărâre a consfințit dreptul Consiliului Superior de a se pronunța asupra contestațiilor privind alegerile la secțiuni.

În anul 1932 a apărut primul Anuar General al Contabililor din România (se înțelege că au fost cuprinși membrii Corpului), întocmit de Alexandru Botez, membru al Consiliului Superior și Constantin Vicol, avocat. Am extras din acesta informațiile referitoare la secțiunile Corpului din Basarabia:

Județul Lăpușna

- Capitala: Chișinău
- Curtea de Apel Chișinău; are 2 școli comerciale, superioară și elementară, de băieți, în Chișinău
- Județ agricol, posedă și unele industrii: îngrășăminte chimică, bere, spirt, uleiuri vegetale, etc.
- Secțiunea locală s-a constituit la 13 noiembrie 1921
- Președinte Vasile Ghenzul, Vice-președinte Gh. Țintă, Secretar Boris Coganov
- 10 experți contabili; contabili autorizați; contabili stagieri

Județul Bălți

- Secția s-a constituit la 22 iulie 1922
- Aparține de Curtea de Apel Cernăuți; are o școală elementară de comerț
- Capitala: Bălți
- Important economic prin numeroase fabrici de uleiuri vegetale; târg important de vite
- 7 experți contabili; contabili autorizați; 1 contabil stagiar

Județul Cetatea Albă

- Capitala: Cetatea Albă
- Aparține de Curtea de Apel Chișinău
- Veche cetate moldovenească economică importantă prin vinuri alese, pescării, fabrici de uleiuri vegetale
- 2 experți contabili; contabili autorizați

Județul Orhei

- Capitala Orhei
- Aparține de Curtea de Apel Chișinău
- Județ eminent agricol; fabrici de uleiuri vegetale și bere
- Contabili autorizați

Județul Soroca

- Capitala Soroca
- Județ eminent agricol; câteva fabrici de uleiuri vegetale și o fabrică de bere
- Secțiunea locală s-a constituit în Ianuarie 1922
- Contabili autorizați

Județul Tighina

- Capitala Tighina
- Aparține de Curtea de Apel Chișinău
- Are o școală comercială elementară de băieți
- Județ eminent agricol
- Secțiunea locală s-a constituit la 23 aprilie 1922
- 2 experți contabili; contabili autorizați; 1 contabil stagiar

În anul 1935, în rubrica "De la secțiuni": Secțiunea Chișinău citim următoarea știre: Secția Chișinău a organizat un concert al cărui produs a servit pentru sporirea fondului de ajutorare a șomerilor. S-a format o comisiune care să organizeze o Casă de ajutor a membrilor Corpului. S-a exprimat dezideratul cumpărării unui imobil pentru sediul Corpului.

Tot în anul 1935, în ședință, Consiliul a decis a contribui cu 5.000 lei la ajutorarea înfometaiților din Basarabia, depunând această sumă Crucii Roșii a României. (în execuția bugetului 1934, îndemnizațiile de deplasare și reprezentare 30.000 lei).

La ședința Consiliului Superior din 15 mai 1937, D-l Fircă, delegatul Basarabiei a arătat situația grea a membrilor Corpului în special a tineretului din Basarabia. Prof. Spiridon Iacobescu și I. Manoilescu au propus ca prin Banca Națională și prin Consiliul de Îndrumare de pe lângă Ministerul Instrucției să se dea posibilitatea acestor tineri să facă Comerț, realizându-se prin aceasta și opera de românizare a comerțului atât de necesară în această parte a țării. Prof. Grigore Trancu-Iași a arătat că atâta timp cât Statul va apăsa comerțul și industria cu tot felul de taxe și sancțiuni nu putem găsi mulți dornici să se facă negustori.

La ședința Consiliului Superior din 15 mai 1938 a participat P. Fircă, vice-președintele Camerei de Comerț Chișinău. D-l Fircă, reprezentantul Basarabiei a arătat situația grea a membrilor Corpului în special a tineretului din Basarabia. Se propune ca prin Banca Națională și prin Consiliul de Îndrumare de pe lângă Ministerul Instrucției să se dea posibilitatea acestor tineri să facă comerț.

În anul 1939, Petre Fircă, deputat, membru în Consiliul Superior, delegatul Basarabiei, a participat la întâlnirea delegației Corpului cu Ministrul Muncii în legătură cu proiectul de lege a breslelor.

Anul 1940 avea să aducă schimbări importante. Încă de la începutul acestuia, prin Decizia ministerială nr. 75434 din 3 febr. 1940, a fost stabilită înființarea unor comisii interimare: "Comisiunile interimare ale secțiilor Corpului de contabili autorizați și experți contabili din județele: ..., Lăpușna,...., vor avea următoarea compunere:

- a) Directorul Băncii Naționale din capitala județului;
- b) Trei experți contabili;

c) Trei contabili autorizați

Unul din experții contabili și unul din contabilii autorizați vor fi recomandați de către Uniunea breslelor de funcționari particulari dintre membrii ei, ce sunt experți contabili sau contabili autorizați.” S-au adus în discuție, cu componentă mai redusă, secțiunile Cahul, Orhei, Tighina, Cetatea Albă, Bălți, Soroca, Hotin.

La ședința din 24 iulie 1940 a Consiliului Superior, Decanul, Prof. Spiridon Iacobescu face un rezumat al evenimentelor petrecute: ”stăruind asupra marelui dureri ce s-a abătut asupra Neamului prin deslipirea de patria mamă a provinciilor vechi românești Basarabia și Nordul Bucovinei, unde Corpul avea un număr de 11 secțiuni”. Își exprimă încrederea că dreptatea poporului românesc va triumfa.

D-l Deputat Petre Firică, delegatul Basarabiei (Petre Firică era în 1932 președintele Camerei de Comerț Chișinău) și D-l Prof. I. Ghițescu, delegatul Bucovinei, se asociază la cuvintele spuse de D-l Decan și roagă Consiliul să ia măsurile necesare pentru ajutorarea colegilor refugiați. Consiliul autorizează biroul să acorde ajutoarele necesare. Consiliul decide să se comunice secțiunilor din țară să înlesnească înscrierea imediată a membrilor refugiați pe baza datelor ce se vor comunica de Consiliul Superior din dosarele secțiunilor basarabene și bucovinene.

În M.O. din 2 septembrie 1943 au fost publicate comisiunile interimare de conducere a Corpului. În Consiliul Superior a fost numit Mihail Romașcanu, delegat al Basarabiei.

Concluzie

În loc de concluzie, dăm cuvântul lui Petru Drăgănescu Brateș, care în ziua de 30 mai 1937, a ținut o conferință la Camera de Comerț și Corpul Contabililor din Chișinău, cu tema *Rolul Contabililor Autorizați și Experți în Economia Națională modernă*. Prezentăm pasaje din Introducere: ”Acest colț de țară readus acum două decenii de evenimentele istorice și prin strădania poporului și conducătorilor lui la trunchiul neamului românesc, Basarabia nu este îndeajuns de cunoscută, nu este pusă în valoare așa cum ar trebui. Expoziția generală din Chișinău din 1925, a fost o manifestare pilduitoare de comorile ascunse în blagoslovitul pământ dintre Prut și Nistru și lumina ce a licărit atunci, trebuie să fie pururea vie, pentru a trezi la muncă toate conștiințele acestui neam.

Am fost prin Chișinău în 1920, cu ocazia schimbului rublelor și am putut să constat din câteva cercetări și convorbiri ce am avut cu locuitorii, cât sentiment românesc, câtă dragoste de țară clocotește în sufletul acestei binecuvântate populațiuni. Am putut să constat că sentimentul românesc și graiul moldovenesc pâlpaie în fiecare om, deși aparența așternuse la suprafață numai o pojghiță străină. Întocmai cum la un tăciune acoperit cu spuză de cenușă, dacă dăm la o parte spuza, constatăm văpaia și strălucirea cărbunelui, încă arzând, tot așa sufletul moldovenesc al acestei populațiuni dogorește încă și nu așteaptă decât să fie readus la viață cu combustibil, ca să încălzească întreg trupul țării.”

și din Încheiere: ”Dragostea de carte moldovenească se constată la poporeni de aci din acea ”plecată jalobă” din 1815 a negustorilor și locuitorilor Chișinăului către Mitropolitul Gavriil, în care ei spun: ”cu totul împotriva ne este a vedea pe fiii noștri lipsiți de hrana învățaturii limbii noastre”.

Bibliografie

Revista Generală de Comerț și Contabilitate, editată de Corpul Absolvenților Școlilor Comerciale Superioare, 1908-1946

Alexandru Botez, Constantin Vicol, *Anuarul General al Contabililor din România*, Editura Profit și Pierdere, București, 1932